

СПРАВА «ШАНОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF «SHANOVSKYY v. UKRAINE)

(Заява № 61431/15)

Стислий виклад рішення від 13 жовтня 2022 року

Заявника довгий час тримали в психіатричному закладі у примусовому порядку згідно з постановою національного суду від 2010 року в контексті кримінальної справи щодо нього за обвинуваченням у вбивстві, вчиненим ним у стані недієздатності.

До липня 2012 року заявник перебував у психіатричній лікарні із посиленням наглядом. 24 липня 2012 року згідно з постановою суду заявника перевели до Івано-Франківської обласної психоневрологічної клінічної лікарні № 1 (далі – лікарня), закладу зі звичайним наглядом.

Івано-Франківський міський суд (далі – міський суд) неодноразово відмовляв у задоволенні заяв лікарні про заміну примусових заходів медичного характеру заявника і проходження ним амбулаторного психіатричного лікування, встановлюючи, що він досі становив небезпеку для суспільства.

У березні 2015 року лікарня на підставі медичного огляду заявника, проведеного комісією лікарів-психіатрів 17 березня 2015 року, звернулася до міського суду із заявою про заміну заявнику примусових заходів медичного характеру на амбулаторну психіатричну допомогу, зазначивши, що протягом попередніх двох років його психічний стан покращився завдяки медикаментозній терапії, він став стабільним і неагресивним.

У липні 2015 року міський суд, заслухавши психіатра лікарні та заявника, відмовив у задоволенні заяви лікарні, встановивши, що у висновку комісії психіатрів від 17 березня 2015 року було відсутнє належне обґрунтування необхідності зміни застосованих примусових заходів. Зокрема, висновок 2015 року суперечив висновку, складеному тією ж комісією у 2013 році, в якому з огляду на поведінку заявника в лікарні було зазначено, що стан заявника залишався нестабільним та агресивним. Врахувавши також невеликий проміжок часу між висновками 2013 і 2015 років, міський суд дійшов висновку, що заявник усе ще становив небезпеку для суспільства та існував ризик недотримання заявником свого лікування у випадку зміни застосованого заходу, а також ризик можливого рецидиву вчинених діянь.

У серпні 2015 року апеляційний суд залишив без задоволення апеляційну скаргу заявника на зазначену ухвалу. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ підтримав висновки судів нижчих інстанцій.

Стосовно скарги заявника, що суди не призначили судово-психіатричну експертизу для отримання альтернативного висновку про стан психічного здоров'я заявника, касаційний суд зазначив, що повноваження призначати таку експертизу було правом, а не обов'язком судів. Аргументи, висунуті заявником щодо невідповідності висновків, складених у 2013 році, ситуації у 2015 році з огляду на зміну такої ситуації у проміжний період, залишилися без відповіді.

У листопаді 2017 року після декількох проваджень та подання різних скарг заявником міський суд задовольнив чергову заяву лікарні та змінив заявнику примусовий захід медичного характеру на амбулаторну психіатричну допомогу.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3, пунктом 1 і 4 статті 5 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на незаконне тримання та лікування в психіатричній лікарні та на те, що

національні суди належним чином не розглянули його аргументи та не навели належного обґрунтування їхніх рішень, коли відмовили у задоволенні заяви лікарні про зміну застосованого до заявника примусового заходу.

Європейський Суд зазначив, що жодне позбавлення свободи особи, яка вважається психічнохворою, не може розглядатися як таке, що відповідає підпункту «е» пункту 1 статті 5 Конвенції, якщо воно було призначене без висновку медичного експерта. Залишивши без задоволення заяву як необґрунтовану, жоден з національних судів, які не мали досвіду у психіатрії, не обґрунтував свої рішення новим висновком щодо стану психічного здоров'я заявника, а посилався на висновок, підготований за два роки до цього.

Посилаючись на свою попередню практику, Європейський суд дійшов висновку, що тримання та лікування заявника в психіатричній лікарні було незаконним, та констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

З огляду на наведений висновок за пунктом 1 статті 5 Конвенції, Європейський суд зазначив, що немає необхідності розглядати подальшу скаргу заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує заяву прийнятною;

2. Постановляє, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції;

3. Постановляє, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за пунктом 4 статті 5 Конвенції;

4. Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 7 000 (сім тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

5. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».